

YAYIN TEKELLERİ VE SERMAYENİN BOYUNDURUĞUNDA BİR BİLİME HAYIR!

Madde, Diyalektik ve Toplum'un beşinci cilt ikinci sayısı bütün önceki sayılardan farklı bir özelliği ile hatırlanacak. Madde, Diyalektik ve Toplum bugüne kadar hep bilimde yuvalanmış felsefi idealizme ve metafiziğe karşı bir aydınlanma mücadelesi verdi. Ancak ilk kez bu sayıda Bilim ve Aydınlanma Akademisi'nin somut bir konuda başlattığı mücadeleyi derginin sayfalarına taşıyor.

Bilim emekçilerinin sömürsünde bilimsel yayınlar dosyasında bilimsel makalelerin basılması için yayın tekel-leri tarafından para talep edilmesine karşı imzaya açılan bir bildiri sunuyoruz. Söz konusu bildiriye açıklayan *Bilim emekçilerinin sömürülmesinde parayla yayınlar* başlıklı görüş yazısı *Bilim ve Aydınlanma Akademisi Yürütme Kurulu* tarafından kaleme alındı. Dosyada ayrıca bilimsel yayın tekellerinin eleştirisini içeren iki makale yer alıyor. Bunların ilki Muzaffer Gül'ün yazarı olduğu *Kapitalizmde bilgiye erişim: Aaron Swartz olayı*. Makale yayın tekellerine karşı mücadele ederken köşeye sıkıştırılan Aaron Swartz olayını anlatıyor. Necati Çıtak ise *Bilimsel dergilerin ipleri sermayenin elinde* başlıklı hacimli yazısında bilimsel yayınların nasıl kapitalist şirketler tarafından yönlendirildiğini belgeliyor.

Bu sayıda aslında ilk dosyanın devamı sayılacak ve birbirlerini bütünleyen bir diğer dosyaya yer veriyoruz: *Bilim tarihinde patent*. Kapitalizmin bilimi nasıl suistimal ettiği bu dosya ile boyutlanıyor.

İlaç ve Aşılarda Patent Koruması başlıklı makale Özce Esmâ Pala tarafından kaleme alındı. Fırat Akat ise *Yaşasın Tam Bağımsız Langerhans Adacıkları!* makalesi ile insülinin keşfi ve üretilmesi sürecinde ilaç ve teknoloji tekellerinin olumsuz rolünü irdeliyor. *HPV Aşısı: Kanserden Korunmak İçin Mücadele Etmek* başlıklı makalesinde Mert Güngör toplum sağlığında günümüzde güncel ve yakıcı bir başlık olan HPV aşısının neden yaygınlaştı-ramadığını inceliyor.

Üçüncü dosya ile kapitalizmin bilgiyi nasıl sermaye sınıfı lehine ama emekçi sınıfların aleyhine kullandığına ilişkin bir diğer boyutu ele alıyoruz. *Büyük veri analizi nasıl kullanılıyor?* başlıklı dosya bugün bilgisayar ve internet teknolojileri sayesinde tekel-lerin bütün toplumu nasıl gözlediklerini ve yönlendirildiklerini inceliyor. Onur Güngör *İnternetin beş büyük şirketi: MAMAA* başlıklı makalesinde başlıca internet teknolojisi sunan şirketlerin çalışma tarzlarını ele alıyor. *Yapay Zekâ, Büyük Veri ve Otomasyon: Mevcut Durum, Beklentiler ve Olanaklar* başlıklı makalede ise Seçkin Sunal yapay zekâ uygulamalarının nasıl bir emek düşmanlığı ve ya-

bancılaştırma yarattığını inceliyor. Bu dosyanın son makalesi ise *Bilim ve Aydınlanma Akademisi Kolektif Yaşamı Kurgulama Bilim Alanı - Bilişim Teknolojileri Komisyonu* tarafından kaleme alındı. *Bilgisayar Çağı'nın Yeni Sömürü Modeli: Kitle Kaynaklı Çalışma - "Amazon Mechanical Turk" örneği* başlıklı makale bilgisayar teknolojilerinin emek sömürsünde nasıl kullanıldığını bir örnek üzerinden anlatıyor.

Son dosyamız ise Madde, Diyalektik ve Toplum'un özellikle sorumluluk duyarak anlamaya ve belgelemeye çalıştığı reel sosyalizmde bilim ile ilgili. *Sovyetler Birliği'nde bilim ve kültür* başlığındaki dosyada iki makale yer alıyor.

Bu makalelerden Zuhal Okuyan tarafından yazılan ilki *Sovyet bilim insanlarının Anadolu'da yaptığı bir tarım araştırması ve "Türkiye'nin tarımı kitabı"* başlığını taşıyor. Zuhal Okuyan bu makalede Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'ye gelerek kültür bitkilerinin bir envanterini çıkartan ve 1933'te kitap olarak yayınlayan Sovyet bilim insanlarının izini sürüyor. Umut Bekcan ise tüm yaşamını Sovyetler Birliği'nde yeni kültürün inşasına adanmış Anatoliy Alekseyeviç Zvorkin'in görüşlerini belgeliyor: *Anatoliy Alekseyeviç Zvorkin'in Sovyet Sosyalist Kültürüne Bakışı*.

Bu sayının söyleşisi Hacettepe Üniversitesi Antropoloji bölüm başkanı olan Prof. Dr. Yılmaz Selim Erdal ile Erhan Nalçacı ve Mevsim Demir tarafından yapıldı. *Antropolojiyi bir aydınlanma çalışması haline getirmek: Prof. Dr. Yılmaz Selim Erdal* başlıklı söyleşide Erdal hocanın yaşamına ışık tutulurken antropoloji biliminin günümüzdeki açılımları ve aydınlanma mücadelesi arasındaki ilişkiler ele alınıyor. Söyleşi Ekin Sağlıcan tarafından İngilizceye çevrilerek uluslararası okuyucuların ilgisine sunuldu.

Bu sayının kitap tanıtımında ise Zelal Özgür Durmuş *Yıldız tozundan dinazorlara, dinozorlardan insana, insandan yeniden yıldızlara* başlığında Hoimar von Ditfurth'un doğa tarihine ilişkin üçlemesini tanıtıyor.

Her zamanki gibi okurlarımızdan bu sayının aydınlanma mücadelesinde daha etkili kullanılması ve parayla yayınlara karşı açılan mücadelenin yaygınlaşması için desteklerini istiyoruz.

Madde, Diyalektik ve Toplum Yayın Kurulu